

Šalomoun vyjevuje marnosti a šalby světa

Kaz 1:2, 15. Maska světské moudrosti stržena. Šalomoun, který až doposud tiše seděl a díval se, nemohl se už déle udržet a začal hlasitě volat: „Marnost, samá marnost, všechno je marnost! Není snad možné napřímit, co je pokřivené? A není možné sečíst, čeho všeho se nedostává?“ Povstal i s celým svým zástupem a s velikým hřmotem přistoupil přímo ke královnině trůnu (ani ten vzteklý Posel, ani osobní strážci stojící z obou stran tomu nedokázali zabránit, protože stejně jako sama královna se svými rádkyněmi byli zaraženi jeho křikem a rozhodností). Pak vztáhne ruku a sejme z jejího obličeje závoj, který se na první pohled zdál být čímsi skvostným, ale shledalo se, že to není nic než pavučina. A hle, ukázala se její tvář, bledá, ale oteklá, s trochou červeně na lících, ale jen nanesené líčidlem (což se poznalo podle odlupování na některých místech), též její ruce jsou prašivé, celé tělo je ohavné a její dech je páchnoucí. Toho jsme se já i všichni přítomní tak zděsili, že jsme stáli jako zkamenělí.

I jejích rádkyň. Šalomoun se pak obrátil k rádkyním té domnělé královny, strhl jim masky a pravil: „Vidím, že na místě Spravedlnosti panuje *Nespravedlnost* a na místě Svatosti *Ohavnost*. Vaše Bedlivost je *Podezřívavost*, vaše Opatrnost *Úskočnost*, vaše Přívětivost *Pochlebování*, vaše Pravda jen *Přetvářka*, vaše Horlivost je *Vzteklost*, vaše Udatnost *Oponáživost*, vaše Milost *Nerázanost*, vaše Pracovitost *Otroctví*, vaše Důvtipnost *Domněnka*, vaše Zbožnost *Pokrytectví* atd. Vy že máte řídit svět na místě všemohoucího Boha? Bůh přivede na soud každý skutek a každou tajnou věc, ať už dobrou nebo zlou. (Kaz 12:14) A já půjdu a povím to celému světu, aby se nedali svést a zmámit.“

Šalomoun rozhlašuje po celém světě jeho marnosti. Pak se obrátil a s hněvem odešel a za ním jeho zástup, a když začal na ulicích volat: „Marnost, samá marnost, všechno je marnost,“ sbíhaly se odevšad národy, lidé a jazyky, i králové a královny z dalekých končin, a on hýřil výmluvností a vyučoval je. Jeho slova byla totiž podobná ostnům a vbitým hřebům.

Porada proti němu, aby byl přelstěn. Já jsem však nešel za ním, ale se svými průvodci, kteří se ještě probírali z toho leknutí, jsem zůstal v paláci a spatřil jsem, co se tu dělo dále: zejména když se královna probrala ze mdlob a začala se radit se svými rádkyněmi, co má dělat. Horlivost, Upřímnost a Udatnost radily, aby byla povolána všechna moc a poslána za ním, aby ho zajali. Opatrnost naproti tomu tvrdila, že silou se nic nevyřeší, protože nejenže on sám je také mocný, ale navíc má již přívržence téměř na celém světě (o čemž podávali zprávu jeden za druhým se vracející poslové). Aby za ním tedy vyslali Přívětivost s Úlisností, ty k sobě přibraly z hradu Fortuny Rozkoš, šly za ním a kdekoli bude, úlisně se k němu vinuly a ukazovaly mu a vychvalovaly krásu, slávu a nádheru království, tak snad bude uloven, o žádné jiné možné cestě že neví. Tu radu schválili a bylo nařízeno, aby ty tři hned vyrazily.

Šalomoun je oklamán a sveden

Šalomoun oplývá moudrostí. Když jsem to viděl, prosil jsem své průvodce, že bych se také rád podíval na to, co se tam bude dít. Všudybud hned svolil a šel a stejně tak tlumočník. Přišli jsme tedy a našli Šalomouna s jeho zástupem v ulici Učených, kde k údivu všech vypravoval o původu stromů, počínaje cedrem, jenž roste v Libanonu, až k mechu, který roste na zdech, také o zvířatech a ptácích, plazech a rybách, o podstatě světa a moci živlů, o uspořádání hvězd, o lidském myšlení atd. A ze všech národů přicházeli lidé, aby naslouchali jeho moudrosti. Tím se cítil nadmíru polichocen a začal si sám v sobě libovat, zvláště když Přívětivost a Úlisnost, které se opatrně přitočily, začaly před tváří všech lidí vyvyšovat jeho slávu.

Zdokonaluje řemeslné umění. Pak se odtamtud odebrala šel si prohlédnout další kouty světa, a když vešel do stavu řemeslníků a díval se na jejich rozličné umění, sám v něm po chvíli našel zalíbení, a nakonec jim svým vynikajícím důvtipem vymyslel neobyčejné věci sloužící k umnému zdobení zahrad, vinic a rybníků, ke stavbě domů a měst a zdokonalování všelijakých rozkoší, které náležejí lidským synům.

Zapletl se v manželském stavu. Ale potom, když vcházel do Manželské ulice, přivedla mu Istivá Rozkoš vstříc ty nejkrásnější dívky, co nejnádherněji ustrojené a za zvuků všelijaké libě znějící hudby. Skrze některé význačnější z nich ho dala slavně přivítat a nazývala ho světlem lidského pokolení, korunou izraelského národa a ozdobou světa: a že prý díky záři jeho přítomnosti ve stavu řemeslníků a učených přibýlo nemálo rozumnosti a osvícenosti a stejně tak že i stav manželský čeká na své zvelebení skvělostí jeho slávy. Šalomoun uctivě poděkoval a ohlásil, že si předsevzal poctít ten stav svou spoluúčastí. Vybral si tedy z celého zástupu dívek tu, která se mu zdála nejkrásnější, dal se spolu s ní zvážit a zakovat (nazývali ji faraónovou dcerou), a když už ji měl po boku a byl zajat její láskou, začal více vzhlížet k ní a více si hleděl zábav než své moudrosti. Navíc (a toho bych se nikdy nenadál) očima pokukoval po houfu jásajících dívek (když mu jich Istivá Rozkoš vodila na oči stále víc a víc) a jímala ho krása a spanilost každé z nich, a když se někde vyskytla nějaká výjimečná, nedal se s ní už ani zvážit a povolal ji k sobě. Tak jich pro sebe za krátkou chvíli získal sedm set a kromě toho měl kolem sebe ještě tři sta svobodných a pokládal za slávu, aby i v této věci převýšil všechny, kdo byli před ním a budou po něm. Pak už nebylo k vidění nic než rozličná láskování, nad čímž se i jeho vlastní lidé začali rmoutit a vzdychat.

Pak dokonce klesl do stavu nábožných. Když prošel onou ulicí, ubíral se i se svým doprovodem dál a vstoupil do ulice Nábožných, kam ho vlekla ta nešťastná společnost, ke které byl připoután. Nechal se zatahnout mezi zvířata a plazy, draky a jedovaté hady, a byla z toho věru smutná zábava.

Šalomounovi společníci jsou rozprášeni, pozatýkáni a strašlivou smrtí sprovedeni zesvěta

Šalomounovi společníci se zlobí. Když ho tak zmámeného uviděli ti, kdo byli v jeho družině nejpřednější, totiž Mojžíš, Elijáš, Izajáš a Jeremjáš, začali se tuze zlobit, před nebem a zemí prohlašovali, že se takových ohavností nechtějí účastnit, a napomínali celý zástup, aby se oddělil od marnosti a bláznovství. Když se pak ne jeden člověk stejně řídil Šalomounovým příkladem, oni tím více rozněcovali svou horlivost a tím hněvivěji hřímali, zvláště Izajáš, Jeremjáš, Báruk, Štěpán, Pavel atd. Navíc Mojžíš poroučel, aby se každý opásal mečem, Elijáš přikazoval ohni, aby sestoupil z nebe, Chizkijáš kázal všechny ty modly rozbít atd.

Na úlisné domluvy nedbají. Když to viděly ty, které byly vyslány, aby Šalomouna svedly, totiž Přívětivost, Úlisnost a Rozkoš, přibraly si k sobě filozofy, Mamona atd., obrátily se na ně a radily jim, aby se vzpamatovali a počínali si s větší mírností. Že když i nejmoudřejší ze všech lidí, Šalomoun, se přestal řídit svým rozumem a jak je vidět, začíná si zvykat na řády světa, proč by se oni měli vzrušovat a lámat si s tím hlavu? Ale tady se jim nedostalo žádného vyslyšení, a čím více si ti lidé všímali, že Šalomounův příklad mnohé svádí a mámí, tím více horlili, běhali, volali a křičeli, až z toho bylo veliké pozdvižení.

Je proti nim poštvána veřejnost. Nato královna, které to již donesli, vyhlásila rozeslanými listy všeobecnou pohotovost, generálem ustanovila Moc, svého osobního strážce, a nařídila, aby ty buřiče pozatýkali a veřejně potrestali. Zatroubili na poplach a seběhlo se množství lidí připravených k boji, nejen ze stavu vojenského, ale i z vrchnosti, úředníků, starostů, soudců, řemeslníků, filozofů, lékařů, právníků i samotných kněží, také i žen různě oblečených a vyzbrojených (říkali totiž, že proti takovým zřejmým škůdcům světa si mají všichni, kdo na to nejsou příliš mladí nebo staří, navzájem pomáhat). Když vidím valící se vojska, ptám se svých průvodců: „Co se bude dít?“ „Teď se dozvíš,“ říká mi tlumočnick, „co se přihodí těm, kdo svým mudrováním působí ve světě sročení a bouře.“

Bitva, zatýkání, vraždění, upalování a jiná soužení. Vtom už se zástup obořů na jednoho, druhého, třetího i desátého, bijí, sekají, porážejí, šlapají, zatýkají, svazují a zavírají do vězení, jak koho vede jeho hněv, nad čímž mi srdce lítostí div nepuklo. Ale protože jsem se bál té krutosti, nemohl jsem ani ceknout a celý jsem se trásl. Dál vidím, že někteří z těch zajatých a zbitých spínají ruce a omlouvají se za své činy, zatímco jiní stáli na svém tím více, čím hůře se s nimi zacházelo. Přímo před mýma očima proto některé vhodili do ohně, jiné do vody, další pověsili, s'tali, přibíjeli na kříž, trhali kleštěmi, řezali, bodali, sekali i pekli na rožni. Ani nemohu vyjmenovat všechny ukrutné smrti, jakých se jim dostalo, a zástupy světa nad tím jásaly a radovaly se.

Poutník chce utéct ze světa

Poutník utíká ze světa. Na to už jsem se nemohl dívat ani déle snášet bolest srdce, a tak jsem prchl. Chtěl jsem utéct někam na poušť, anebo kdyby to bylo možné, pryč ze světa. Ale moji průvodci se za mnou pustili, dostihli mne a tázali se, kam chci jít. Chtěl jsem je odbýt mlčením, a tak jsem jim neodpovídal. Ale když na mne neodbytně dotírali a nechtěli mne pustit, řekl jsem: „Teď chápu, že svět už lepší nebude! Je veta po mé naději! Běda mi!“ Oni na to: „To nepřijdeš k rozumu ani potom, co jsi viděl příklady, jak takoví lidé končí?“ Já: „Raději chci tisíckrát umřít, než žít tam, kde se děje něco takového, a dívat se na nepravost, faleš, lež, svody a ukrutnost. Smrt je mi už milejší než život, jdu tedy, abych se podíval, jaký je úděl mrtvých, které, jak vidím, vynášejí ven.“

Mámil se ztratit. Všudybud hned svolil a pravil, že i na to je dobré se podívat a porozumět tomu. Ten druhý mi nijak neradil, ale usilovně se snažil zabránit mi v tom. Nedbal jsem na něj, hnul jsem sebou a šel vpřed. On zůstal tam, kde byl, a opustil mne.

Poutník se dívá na umírající a zesnulé. Když se pak rozhlížím, dívám se ještě na jednání umírajících, kterých bylo všude kolem dost a dost, a vidím žalostnou věc, totiž jak každý pouští svou duši s hrůzou, nářikáním, strachem a třesením a neví, co se s ním bude dít a kam se ze světa dostane. Ačkoli jsem se toho lekal, chtěl jsem vždy o všem vědět víc, a tak jsem krácel mezi řadami már a došel až na kraj světa a světla.

Bezdná propast za světem. Zatímco jiní tam zavřeli oči a mrtvé vyhazovali poslepu, já jsem si strhl brýle mámení, protřel jsem si zrak, vyklonil jsem se, jak jsem jen mohl nejdál, a tu vidím strašlivý oblak temnoty, jehož dno ani konec nedokáže lidský rozum zahlédnout, a v něm nic než červy, žáby, hady, štíry, hnis a smrad, puch síry a smoly, odporné tělu i duši, zkrátka nevyšlovná hrůza.

Poutník se hrouť strachem. Z toho mi strnuly všechny vnitřnosti a celé tělo se mi třásl, byl jsem tak zděšen, že jsem se samou slabostí zhroutil k zemi a žalostně zvolal: „Ach, ubozí, bídní, nešťastní lidé! Toto je vaše poslední sláva? To je výsledek tolika vašich nádherných činů? Toto je cíl vašeho umění a rozličné moudrosti, kterými se tak pyšníte? To je ten vytoužený pokoj a odpočínutí po tolika nespočetných pracích a lopocení? Tohle je ta nesmrtelnost, ke které se stále upínáte? Ach, kéž bych se nikdy nenarodil! Kéž bych nikdy neprošel branou života, pokud mám po všech marnostech světa být vydán těmto temnotám a hrůzám! Ach, Bože, Bože, Bože! Bože, jestli vůbec jsi, smiluj se nade mnou bídným!“

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníková četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>